

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи

Затверджено
на засіданні кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № _1_ від _28.08.2020 р.)

Завідувач кафедри — проф. Островська К.О.

Силабус з вибіркової дисципліни «Психолінгвістика»,
що викладається в межах ОПП для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Львів 2020 р.

Силабус дисципліни

ПСИХОЛІНГВІСТИКА І ПСИХОЛОГІЯ МОВЛЕННЯ

2020-2021 навчальний рік

Назва дисципліни	Психолінгвістика
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 Освіта / Педагогіка 016 Спеціальна освіта
Викладач (-і)	Лобода Вікторія Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи
Контактна інформація викладача	ел. пошта: viktoriya.loboda@lnu.edu.ua +380672551735
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекційних/практичних занять (за попередньою домовленістю). Передбачені онлайн консультації в Zoom. Для погодження часу онлайн консультацій слід надіслати запит на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://pedagogy.lnu.edu.ua/course/psycholinhvistyka

Інформація про дисципліну	Дисципліна «Психолінгвістика» є вибірковою дисципліною зі спеціальності <u>01 Освіта/Педагогіка, 016 Спеціальна освіта</u> для освітньої програми, яка викладається у VII-VIII семестрах в обсязі 7 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	Курс «Психолінгвістика» призначено для бакалаврів третього року денної та заочної форми навчання. Предметом вивчення навчальної дисципліни є: вербальна організація та вербальна поведінка людини, а саме: взаємозв'язки між мовою і мисленням, вплив мови на психічний розвиток людини, психологічна зумовленість мовних явищ; формування мовної свідомості, діяльність людини як мовної особистості.
Мета та завдання дисципліни	<p>Метою нормативної дисципліни «Психолінгвістика» є сформувати у студентів систему уявлень про теорію і практику мовленнєвої діяльності як специфічний вид психічної діяльності людини в ході особистісного і соціального розвитку, що передбачає виконання наступних завдань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння психічних процесів, що лежать в основі породження і сприйняття мовлення, того, як здійснюється вплив на свідомість людини за допомогою мови, чому мова є потужним засобом управління мовленнєвою і немовленнєвою поведінкою людини; - засвоєння студентами питань мовленнєвої діяльності і мовленнєвої здатності в контексті різних психолінгвістичних підходів і шкіл; - оволодіння методами психолінгвістичного дослідження мовленнєвої діяльності, мовного матеріалу та мовної особистості; - формування у студентів загальних уявлень про проблеми психолінгвістики, методи їх вивчення; - ознайомлення студентів із фундаментальними поняттями теорії мовленнєвої діяльності, основними теоретичними напрямками і підходами у психолінгвістиці; - формування наукового світогляду і широкого професійного кругозору студента; - ознайомлення із основними проблемами взаємодії психіки і мови; із закономірностями, факторами і умовами розвитку і формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі; - формування умінь вибирати психолінгвістичний інструментарій, що відповідає конкретним цілям і задачам; планувати, організовувати психолінгвістичний експеримент та інтерпретувати отримані результати; - володіння методами діагностики і корекції труднощів у розвитку мовлення і формуванні мовленнєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами
Література для вивчення дисципліни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – 2-ге вид., доп. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 376 с. 2. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник / Ф. С. Бацевич. – 2-ге

- вид., стереотип. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 240 с.
3. Белянин В. П. Основы психолінгвістическої діагностики. (Моделі мира в літературі). — М.: Тривола. — 2000. — 248 с.
 4. Белянин В. П. Психолінгвістика: Учебник / В. П. Белянин. — М. : Изд-во Флинта: Моск. псих-соц. ин-т, 2003. – 233 с.
 5. Выготский Л.С. Мышление и речь // Л. С. Выготский. Собр. соч. В 6 томах. Т. 2. - М., 1982. Глава 7. «Мысль и слово».
 6. Залевская А. А. Введение в психолінгвістическу. - М. : Педагогика, 1999. – 720 с.
 7. Зимняя И. А. Лінгвопсихологія речевої діяльності. — М. : Московський психолого-соціальний інститут, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. — 432 с.
 8. Ижинкин Н. Механізми речі. – М. : Изд-во АПН, 1958. – 385 с.
 9. Ільїна Ю.М. СМД-тренінг по трансформації ментальних (розумових) моделей дорослих. – К.: ЦТІ, 2007. – 80 с.
 10. Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Л. О. Калмикова, Г. В. Калмиков, І. М. Лапшина, Н. В. Харченко. - (Вища освіта). Переяслав-Хмельницький : ПереяславХмельницький пед. ін-т, 2008. — 325с.
 11. Куранова С. І. Основы психолінгвістики: навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 208 с.
 12. Леонтьев А. А. Основы психолінгвістики: учеб. для студентов вузов по специальности "Психология" / А. А. Леонтьев. - 2-е изд., испр. - (Психология для студента). М. : Смысл: Academia, 1999. - 287 с.
 13. Пиаже Ж. Речь и мышление ребёнка. - М. : Наука, 1994.
 14. Слобин Д. И. Психолінгвістика. / Д. Слобин, Дж. Грин. // Пер. с англ. Е.И.Негневицкой. – М. : Прогресс, 1976.
 15. Смольсон М.Л. Психологія розвитку інтелекту. – К.: Норадрук, 2003. –298 с
 16. Солсо Р.Л. Когнітивна психологія. - М. : Высшая школа, 1996.
 17. Спивак Д.Л. Изменённые состояния сознания: психология и лингвистика. – СПб : Изд. Санкт-Петербургского университета, 2000.
 18. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – М. : УЦ «Академия», 2001. – 320 с.
 19. Холод О.М. Комунікаційні технології : підручник / О.М.Холод. – к. : «Центр учбової літератури», 2013. – 212 с.
 20. Хомский Н. Язык и мышление. - М. : Высшая школа, 1972.
 21. Якобсон Р. Избранные работы. - М. : Высшая школа, 1985.

<p>Обсяг курсу</p>	<p>96 години аудиторних занять. З них 48 годин лекцій, 48 годин практичних занять (для студентів денної форми навчання)</p> <p>36 годин аудиторних занять. З них 16 години лекцій, 20 годин практичних занять (для студентів заочної форми навчання)</p>
<p>Компетентності та програмні результати навчання (за освітньою програмою)</p>	<p><i>Загальні компетентності</i></p> <p>ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК-3. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК-5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК-6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК-8. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p><i>Фахові компетентності спеціальності</i></p> <p>ФК-2. Здатність здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями розвитку (мовлення, слуху, зору, інтелекту, опорно-рухового апарату тощо) в спеціальних та інклюзивних закладах освіти та реабілітаційних установах.</p> <p>ФК.-3 Здатність до застосування знань основних принципів, правил, прийомів і форм педагогічної комунікації в процесі професійно-корекційної і навчально-реабілітаційної взаємодії.</p> <p>ФК.-8 Здатність до систематизації та підбору адекватного діагностичного, корекційно-педагогічного інструментарію з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей дітей з порушеннями розвитку.</p> <p>ФК.-11. Вміння виконувати корекційну навчально-виховну роботу з профілактики, подолання порушень психофізичного розвитку дітей (залежно від нозології) у навчально-виховному, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації навчально-виховної діяльності.</p> <p>ФК-14. Здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності.</p> <p>ФК.-15. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку впродовж життя.</p>

	<p><i>Програмні результати навчання</i></p> <p>РН 1. Знання про теоретичні аспекти особливостей розвитку і освіти людини, яка має обмежені можливості життєдіяльності, особливостей становлення і соціалізації її як особистості.</p> <p>РН 2. Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання задач спеціальності.</p> <p>РН 3. Здатність продемонструвати знання та навички щодо проведення експериментів, збору даних та моделювання психологічних характеристик особи;</p> <p>РН 9. Організувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.</p> <p>РН 16. Виконувати відповідні експериментальні дослідження та застосовувати дослідницькі навички за професійною тематикою;</p> <p>РН 17. Оцінювати отримані результати та аргументовано захищати прийняті рішення.</p>
Ключові слова	<p>Мова, мовлення, мовленнєвий акт, взаємодія, експресивне та імпресивне мовлення, мовленнєва діяльність, мовна здатність, мовна особистість, внутрішнє мовлення, егоцентричне мовлення, адресат, адресант, апперцепція, асоціація, афазія, алалія, ехолалія, брадилалія, заїкання, дизартрія, дислалія, ринолалія, дистонія, білінгвізм, генеративна граматики, дискурс, дискурс-аналіз, інтенція, експектація, антиципація, етнопсихолінгвістика, когнітивна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, когнітивні спотворення (викривлення), культурна ідентифікація, лакуна, контекст, емпатія, асоціативний експеримент, метод класифікації, метод гра дуального шкалування, метод компонентного аналізу, метод семантичного диференціала, метод семантичного інтеграла, трансформаційний метод, методика послідовних інтервалів, методика семантичної взаємодії, соціалізація, теорія культурних вимірів, текст, універсальний предметний код, фактична комунікація, знак, слово, денотативне та конотативне значення, експліцитний та імпліцитний смисл, фрейм, перформатив, текст.</p>
Формат курсу	Очний, заочний
теми	ДОДАТОК (схема курсу)
Підсумковий контроль, форма	залік

Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Психологія загальна», «Психологія вікова, дитяча», «Логопедія».
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	При викладанні навчальної дисципліни використовуються різноманітні традиційні та сучасні, особистісно-орієнтовані методи та прийоми. При цьому навчання є студентоцентричним та здійснюється через залучення до активної практичної діяльності. Зокрема, для активізації навчального процесу передбачено застосування кейс-методу, занять-дискусій, інших інтерактивних методів навчання (робота в парах, командна робота, мозковий штурм). Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання різноманітних методів та технік викладання і навчання: лекція, бесіда, демонстрація прикладів, аналіз кейсів, інтерактивні методи, виконання командних завдань.
Необхідні обладнання	Мультимедійний проєктор, ПК, фліпчарт, маркери.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Робота на 24 практичних заняттях: 48 балів Виконання індивідуального завдання: 12 балів МКР (тест) – 40 балів</p> <hr/> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що завдання самостійної роботи до кожної теми, виконані здобувачами вищої освіти, будуть їх оригінальними міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції та практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів запланованих видів навчальної роботи.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичного матеріалу з навчальної дисципліни перевіряється шляхом усного опитування, поточного програмованого контролю знань, оцінки умінь аналізувати проблемні ситуації. Водночас обов'язково враховуються: присутність на заняттях та</p>

	<p>активність здобувача вищої освіти під час практичних (семінарських) занять. Неприпустимими є користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання. Семестрова підсумкова оцінка визначається як сума балів з усіх запланованих видів навчальної роботи та екзамену.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку (приклад)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет психолінгвістики і психології мовлення як науки. Зв'язок психолінгвістики і психології мовлення із суміжними науками. 2. Статус мовлення серед інших психічних явищ. Поліфункціональний характер мовлення. 3. Лінгвістичне, психологічне і психолінгвістичне тлумачення мовлення. 4. Поняття про мову, мовлення, мовленнєву діяльність. 5. Психологічні основи навчання мовлення. 6. Види мовленнєвої діяльності. Специфічні види мовленнєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами. 7. Функції мови та мовлення в життєдіяльності людини. 8. Проблема класифікації функцій мовлення. Основні функції мовлення. 9. Регулююча функція мовлення. 10. Додаткові функції мовлення педагога. 11. Походження слова. 12. Загальне поняття про значення слова. 13. Психологічна структура слова. 14. Поняття про понятійну віднесеність слова. 15. Погляди Л. С. Виготського на розвиток значення слова в онтогенезі. 16. Положення Л. С. Виготського про смисловий і системний розвиток значення слова. 17. Розвиток значення слів в онтогенезі. 18. Розвиток значення (понятійної віднесеності) слова в онтогенезі. 19. Слово та його психологічна будова. 20. Порушення процесів породження мовлення і сприймання та розуміння мовлення. 21. Розуміння слова в процесі сприймання і розуміння мовлення. 22. Розуміння речень в процесі сприймання і розуміння мовлення. 23. Розуміння текстів у процесі сприймання і розуміння мовлення. 24. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку.

	<p>25. Формування лексичної сторони мовлення дитини дошкільного віку. Рівні лексичного розвитку дитини.</p> <p>26. Психофізіологічне обґрунтування шляхів розвитку мовленнєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами.</p> <p>27. Психологічний аспект корекційного навчання мови та оволодіння мовленнєвою діяльністю дітей з особливими освітніми потребами.</p> <p>28. Патологія мовленнєвої діяльності.</p> <p>29. Первинні мовленнєві порушення.</p> <p>30. Мовленнєві порушення як вторинні відхилення.</p> <p>31. Аналіз монографії О. Р. Лурія "Мова і свідомість".</p> <p>32. Розвиток понять і методи їх дослідження.</p> <p>33. Розвиток мовлення дітей з особливими освітніми потребами в онтогенезі.</p> <p>34. Становлення мови і мовлення як об'єкту вивчення.</p> <p>35. Проблема розвитку мови і мовлення в онтогенезі у дослідженнях Л. С. Виготського.</p> <p>36. Мовлення як засіб формування і формулювання думки.</p> <p>37. Загальна характеристика мовленнєвої діяльності розумово відсталих осіб.</p> <p>38. Загальна характеристика розвитку мовлення дитини на різних стадіях онтогенезу.</p> <p>39. Розвиток мовлення в період раннього дитинства.</p> <p>40. Періодизація мовленнєвого розвитку дитини.</p> <p>41. Критерії оцінювання граматичної будови мовлення дітей дошкільного віку.</p> <p>42. Розвиток писемного мовлення дітей з особливими освітніми потребами.</p> <p>43. Особливості розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку.</p> <p>44. Особливості розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами молодшого шкільного віку.</p> <p>45. Особливості розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами середнього шкільного віку.</p> <p>46. Проблема мовленнєвого недорозвитку дітей із вадами слуху та шляхи його подолання.</p> <p>47. Психологічні теорії, які пояснюють процес формування мовлення.</p> <p>48. Основні методи, які використовуються у психолінгвістиці та психології мовлення.</p> <p>49. Діагностичні методики для виявлення комплексних порушень мовлення, інтелекту.</p> <p>50. Методика виявлення мовленнєвих порушень у дітей та діагностика їх готовності до шкільного навчання.</p>
Опитування	По завершенню курсу студентам надано анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу.

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література.*** Ресурси в Інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1.	Тема 1. Психолінгвістика як наука про мовленнєву діяльність. Об'єкт і предмет вивчення психолінгвістики, відмінність психолінгвістики від традиційної описової лінгвістики. Причини появи психолінгвістики. Цілі і завдання дисципліни, основні напрямки дослідження – вітчизняні і за кордоном. Міждисциплінарний характер психолінгвістики. Мова – мовлення – мовленнєва діяльність.	Лекції, 8 год.	4, 6, 10, 11	Опрацювати матеріали лекції.	1,2 тиждень
2.	Тема 1. Об'єкт і предмет вивчення психолінгвістики. Мова – мовлення – мовленнєва діяльність.	Практичні заняття, 8 год.	4, 6, 10, 11	Розкрити питання: 1. Мова і мовлення. 2. Фізіологічні передумови мовлення. 3. Функції та види мовлення. 4. Зв'язок мовлення з іншими психічними процесами. 5. Якісні ознаки мовленнєвої діяльності 6. Сутність, предмет і завдання психолінгвістики. 7. Основні постулати психолінгвістики. 8. Одиниці психолінгвістики..	1, 2 тиждень
3.	Тема 2. Онтогенез мовлення. Біхевіоризм і підстави теорії мовленнєвої діяльності. Л. С. Виготський про витоки психічної діяльності	Лекції, 8 год.	4, 6, 11, 20, 21	Опрацювати матеріали лекції.	3, 4 тиждень

	<p>людини (свідомість – система тісно взаємопов'язаних психічних процесів, що складається і розвивається по мірі розвитку дитини; формування свідомості – послідовне згортання зовнішньої дії спочатку в мовленнєву, а потім – у власне розумову). Вивчення механізмів психічної діяльності людини в роботах</p> <p>М.О. Бернштейна і П.К. Анохіна (теорія фізіологічної активності). Відмінність реальної мови від системи «мови» Ф.де Соссюра: «центр» і «периферія» у мовленнєвій діяльності; ситуація у мовленнєвій діяльності. Знак як позначення (найменування) не окремого денотата, а цілої ситуації. Неможливість існування найменування в абсолютному відриві від зв'язків із численними ситуаціями, що існують у свідомості реципієнта. Найменування без зв'язків із ситуацією – ідеалізований об'єкт соссюровської «мови».</p>				
4.	Тема 2. Історія становлення психолінгвістики.	Практичні заняття, 8 год.	4, 6, 11, 20, 21	<ol style="list-style-type: none"> 1. Період наукових контактів психології та лінгвістики (поч. XIX – сер. XX ст.) 2. Формування психолінгвістики як науки (50-70-ті рр. XX ст.) 3. Американський напрям у психолінгвістиці. Ч.Осгуд. Трансформаційна психолінгвістика Н.Хомського - Дж. Міллера. 4. Галузі психолінгвістики та зв'язок з іншими науками. 5. Європейський напрям у психолінгвістиці. Психолінгвістична школа 	3, 4 тиждень

				<p>Т.Слама-Казаку. Психосоціологічна школа С.Московічі. Когнітивно-орієнтований напрям у психолінгвістиці (Ж.Піаже, Ж.- П.Бронкар, М.Кел, Ж.Нуазе). Школа Дж.Грін. Школа Р.Ромметвейга. Радянський напрям у психолінгвістиці (Л.Виготський, О.М.Леонт'єв, О.Лурія, М.Жинкін, Л.Щерба, О.О.Леонт'єв, І.Зимня та ін.)</p> <p>6. Період змін у проблематиці психолінгвістики (з 80-х рр. ХХ ст.)</p>	
5.	<p>Тема 3. Оволодіння мовою – процес осягнення світу в процесі спілкування з людьми, завдяки присвоєнню знаків мови і перетворенню їх у внутрішні символи мислення. Критичний період для успішного засвоєння мовлення. Дитяче мовлення як ключ до розуміння пізнавальних процесів. Засвоєння мовлення дитиною: домовленневий період, засвоєння звукової форми, зв'язок звучання зі змістом, активне зростання запасу слів, оволодіння морфологією, помилки у мовленні дітей, дитяча словотворчість, оволодіння синтаксисом, оволодіння значенням слова, «батьківська» мова, дитячі слівця, теорія. Мовлення, інтелект, знаки. Операції зі знаками як база для фундаментальних інтелектуальних операцій: порівняння, ототожнення, виділення об'єкта з багатьох подібних. Своєчасний розвиток мовлення – необхідна умова знакової підтримки</p>	Лекції, 8 год.	11, 12, 13, 18	Опрацювати матеріали лекції	5, 6 тиждень

	інтелектуальних операцій. Затримки у мовленнєвому розвитку і недостатня знакова підтримка інтелекту. Вплив глибоких дефектів мовлення на засвоєння та використання мовних та невласне мовних знаків. Розмовна жестова мова нечуючих як приклад знакової системи, що замінює природну мову; системи заміщення природної мови, що привносяться ззовні. Поняття гештальту й інсайту. Жан Піаже і французька школа. Теорія формування мовної свідомості в онтогенезі.				
6.	Тема 3. Онтогенез мовлення. Засвоєння мовлення дитиною.	Практичні заняття, 8 год.	11, 12, 13, 18	<ol style="list-style-type: none"> 1. Періодизація мовленнєвого розвитку. 2. Мовленнєві центри головного мозку. 3. Розвиток мовлення і мовленнєва діяльність в онтогенезі. 4. Писемне мовлення як специфічна форма мовленнєвої діяльності. 5. Особливості внутрішнього мовлення. 6. Фактори мовленнєвого розвитку дитини. 	5, 6 тижень
7.	Тема 4. Психолінгвістичні моделі породження та сприйняття мовлення. Породження мовлення. Відображення правил породження мовлення у мовленнєвих помилках. Теорії походження мовлення. Моделі породження мовлення: стохастична модель, модель безпосередніх складових, трансформаційно-генеративна граматики Н. Хомського, теорія рівнів мови, модель Т – О – Т – Е, моделі Л.С. Виготського, О.О. Леонтьєва та В. Левелта. Сприйняття	Лекції, 8 год.	5, 7, 8, 11	Опрацювати матеріали лекції.	7, 8 тижень

	мовлення. Загальні закономірності сприйняття мовлення, сприйняття фізіологічне і смислове. Процес сприйняття як співвіднесення мовних знаків, організованих у морфологічному і синтаксичному відношенні, відповідно до уявлень мовця про дійсність. Механізми імовірнісного прогнозування. Апперцепція (залежність сприйняття від минулого досвіду) як прояв активності реципієнта при сприйнятті. Дж. Міллер про імовірнісне прогнозування висловлювання. Моделі сприйняття мовлення Ч.Осгуда і Л. А. Чистович. Проблема ментального лексикону в рамках вивчення процесів розуміння мовлення..				
8.	Тема 4. Психолінгвістичні моделі породження та сприйняття мовлення.	Практичні заняття, 8 год. Презентація, дискусія. Робота у малих групах.	5, 7, 8, 11	Мовлення як реалізація мови. 1. Психолінгвістичні моделі та теорії породження мовленнєвого висловлювання. 2. Мотивація мовлення. 3. Проблема розуміння повідомлення. 4. Психолінгвістичні концепції процесів сприйняття й декодування мовлення. 5. Мовленнєві акти в аналізі спілкування.	7, 8 тижень
9.	Тема 5. Слово – висловлювання – текст. Необхідність звернення до одиниць вищого рівня для визначення змістовної сторони одиниць другого рівня. Текст як гранична (вища) одиниця спілкування на знаковому рівні. Відображення у тексті мовної свідомості, мовної особистості та образу світу людини. Включеність тексту в немовленнєву діяльність. Роль тексту в	Лекції, 8 год.	1, 2, 11	Опрацювати матеріали лекції	9, 10 тижень

	<p>структуруванні діяльності комунікантів. Структурування дійсності як опис її засобами мови. Трифазна структура діяльності при породженні тексту: орієнтування – породження – контроль. Трихотомія затекст – текст – підтекст при продукуванні висловлювання. Механізми, що діють при сприйнятті тексту: імовірнісне прогнозування, пресуппозиція, апперцепція. Проекція тексту як результат включення змісту тексту в смислове поле реципієнта. Гіпотеза Е. Геннекена про сприйняття змісту тексту. Проблема переказу тексту. Багатозначність тексту. Властивості тексту, його характеристики: цілісність, зв'язність, емотивність, прецедентність</p>				
10.	<p>Тема 5. Складові комунікативного акту, пов'язані з мовним кодом.</p>	<p>Практичні заняття, 8 год. Дискусія. Обговорення прикладів когнітивних викривлень.</p>	1, 2, 11	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дискурс як процес і найзагальніша категорія організації мовного коду в спілкуванні. 2. Текст як результат і одиниця комунікації. 3. Текст і дискурс. 4. Типологія текстів. 5. Інформація в дискурсах і текстах. 6. Експліцитна та імпліцитна інформація в комунікації. 7. Принципи мовленнєвого спілкування (за Г.-П. Грайсом). 	9, 10 тиждень
11.	<p>Тема 6. Експеримент у психолінгвістиці. Експериментальне вивчення побудови висловлювання та зв'язного тексту. Роль експерименту в психолінгвістиці. Різниця між об'єктивною і суб'єктивною семантикою в</p>	Лекції, 8 год.	3, 10, 11	Опрацювати матеріали лекції	11, 12 тиждень

	<p>психолінгвістиці. Суб'єктивна семантика як асоціативна система, що існує у свідомості носія мови. Семантичне поле як сукупність слів разом із їх асоціаціями. Асоціативний експеримент: процедура та різновиди (вільний, спрямований і ланцюговий). Метод семантичного диференціала. Інші методи експериментального дослідження, що застосовуються в психолінгвістиці: методики доповнення і завершення речень, метод непрямого дослідження семантики, градуальне шкалювання, методика визначення граматичної правильності, опитувальник, методика прямого тлумачення слова, класифікація як метод вивчення когнітивних процесів, процедура кластер-аналізу (дерево кластеризації). Гіпотези Дж. Міллера про психологічну реальність механізмів породження висловлювання. Відображення тема-рематичної структури тексту при його породженні та при трансформації. Закономірності збереження і викидання слів у тексті при його компресії. Можливі варіанти згортання тексту</p>				
12.	Тема 6. Методи психолінгвістичних досліджень.	Практичні заняття, 8 год.	3, 10, 11	<p>Розкрити питання і навести приклади:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Експериментальні дослідження у психолінгвістиці. 2. Прямі експериментальні методи. Методики семантичного шкалювання. 3. Методика семантичної взаємодії. 4. Методика доповнення. 5. Методика завершення речень. 6. Асоціативний експеримент. 7. Непрямі експериментальні 	11, 12 тиждень

				<p>методи.</p> <p>8. Методика компонентного аналізу.</p> <p>9. Метод класифікації.</p> <p>10. Метод семантичного диференціала.</p> <p>11. Фоносемантичний диференціал.</p> <p>12. Дискурс-аналіз у психолінгвістиці.</p>	
13.	<p>Тема 7. Імовірнісний прогноз та відновлення цілісності тексту. Закономірності сприйняття тексту реципієнтом. Характер усвідомлення найменування: чим менш знайомим є найменування, тим частіше мовець звертається до його структури. Обумовленість характеру усвідомлення найменування (повністю або по частинах) соціолінгвістичними характеристиками реципієнта. Омонімія і відновлення цілісності тексту: «ефект обманутого очікування» як результат різкого порушення механізму імовірнісного прогнозування; виникнення омонімії тексту в результаті порушення ієрархії ймовірностей асоціативних зв'язків. Залежність цілісності сприйняття від відповідності основних «даного» і «нового» в адресанта і адресата. Фактори, що призводять до неправильного сприйняття висловлювання (тексту): омонімія ключових слів, недостатність контексту, неврахування показників зв'язності.</p>	Лекції, 8 год.	2, 3, 16	Опрацювати матеріали лекції	13, 14 тиждень
14.	<p>Тема 7. Мовна особистість у психолінгвістиці.</p>	Практичні заняття, 4 год. Робота у групі,	2, 3, 16	<p>1. Зв'язок мовної діяльності з біографією індивіда.</p> <p>2. Періоди мовного становлення особистості.</p> <p>3. Особистісний смисл.</p>	13 тиждень

		обговорення кейсів.		<ul style="list-style-type: none"> 4. Універсальні закономірності у процесах найменування та узагальнення. 5. Комунікативна поведінка мовної особистості. 6. Типологія мовних спільнот і особистостей. 7. Мовна компетенція як науковий феномен. 8. Розвиток проблеми мовної компетенції у психолінгвістиці. 9. Мовна компетенція в сучасній дитячій і лінгвопедагогічній психології, рефлексивній психолінгвістиці, психолінгвістиці розвитку та лінгводидактиці. 	
14.	Групове завдання: Проведення психолінгвістичного дослідження.	Практичні заняття, 4 год. Індивідуальне завдання			14 тиждень
15.	Тема 8. Проблеми етнопсихолінгвістики. Етнолінгвістика – наука, що займається дослідженням взаємовідносин між мовою і культурою. Культура матеріальна і духовна. Мова як невід'ємна частина культури. Гіпотеза лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа: структура мови визначає структуру мислення і спосіб пізнання зовнішнього світу. Сильний і слабкий варіанти гіпотези Сепіра-Уорфа. Національно-культурна специфіка слова. Дві точки зору на прояв культури в слові: лінгвістична та психолінгвістична. Розуміння	Лекції, 8 год.	1, 11, Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	15, 16 тиждень

	фонового знання як пресуппозиціонального. Фонове знання – приналежність глибинного рівня свідомості, внутрішня ідеальна модель зовнішнього світу або його фрагмента. Два рівні свідомості у психолінгвістиці: мовна (вербальна, логічно усвідомлювана й експліцитна) та немовна (невербальна, смислова, неусвідомлювана та імпліцитна).				
16.	Тема 8. Проблеми етнолінгвістики.	Практичні заняття, 8 год.	1, 11, Інтернет-ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психолінгвістика та соціум. 2. Сутність етнопсихолінгвістики. 3. Національно-культурна специфіка мовленнєвої і не мовленнєвої поведінки. 4. Соціально-психологічні аспекти етнопсихолінгвістики. 5. Роль соціалізації у формуванні мовної особистості. 6. Особливості поведінки у міжкультурній комунікації. 7. Комунікаційний акт та його учасники. 8. Соціально-символічна регуляція поведінки співрозмовника. 	15, 16 тиждень
17.	Тема 9. Лакуни – базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільності, що утрудняють розуміння фрагментів тексту реципієнтами інших культур. Типи лакун: лексичні, граматичні, стилістичні. Національно-специфічні (лакунізовані) особливості мовлення: спосіб заповнення пауз, спосіб розкладання слова, якщо необхідно точно транслювати його співрозмовнику, етикетні характеристики актів спілкування, рольові особливості спілкування, номенклатура текстових стереотипів. Основні	Лекції, 8 год.	1, 3, 4, 11	Опрацювати матеріали лекції.	17, 18 тиждень

	<p>ознаки лакуни: незрозумілість, незвичність, чужість. Способи заповнення лакун: тлумачення, переклад морфологічним шляхом, дослівний переклад, детальне коментування. Зіставлення у процесі міжкультурної комунікації «образів» культур. Терпимість (толерантність) – умова нормального розвитку суспільства. Мовленнєва поведінка при вивченні іноземної мови. Природний і штучний білінгвізм. Рецептивний, репродуктивний і продуктивний білінгвізм. Помилки при вивченні іноземної мови, поняття інтерференції. Мовлення іноземця. Культурний шок і аккультурація, її етапи. Лінгвістичний шок, способи оптимізації міжкультурної комунікації. Інтеркультурні контакти.</p>				
18.	<p>Тема 9. Теорії міжкультурної комунікації.</p>	<p>Практичні заняття, 8 год.</p>	<p>1, 3, 4, 11</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теорія широко- і вузько-контекстних культур Е. Холла. 2. Теорія культурних вимірів Г. Хофштеде. 3. Теорія культурної грамотності Е. Хірша. 4. Багатомовність в аспекті етнопсихологічних досліджень. 5. Білінгвізм. 	<p>17, 18 тиждень</p>
19.	<p>Тема 10. Патопсихолінгвістика – наука про відхилення у формуванні та протіканні мовленнєвих процесів в умовах несформованості або розпаду особистості. Мовлення у стані емоційної напруженості та її особливості (лінгвістичні та семантичні). Мовлення у зміненому стані свідомості та його характерні риси (зниження різноманітності лексики, стереотипізація мовлення, спрощення синтаксису, збільшення кількості помилок,</p>	<p>Лекції, 8 год.</p>	<p>4, 6, 17,</p>	<p>Опрацювати матеріали лекції.</p>	<p>19, 20 тиждень</p>

	розмивання цілісності мовлення, дестабілізація мовної свідомості). Мовлення при окремих захворюваннях. Фактори, що призводять до фантастичного спотворення дійсності: соціально-психологічні (міфи), соціальні (релігія) та психопатологічні. Порушення мовлення (афазії, дислексія і дисграфія). Дефекти мовлення (алалія, дисфонія, ринолалія, заїкання, браділалія, тахілалія, дизартрія, дислалія). Патопсихолінгвістичні дослідження – ключ до розуміння механізмів породження і сприйняття мовлення				
20.	Тема 10. Проблеми патопсихолінгвістики.	Практичні заняття, 8 год.	4, 6, 17, .	<ol style="list-style-type: none"> 1. Норма і патологія в мовленні. 2. Афазія. 3. Вербальна та літеральна перефазія. 4. Дефекти мовлення, пов'язані з голосоутворенням: алалія, дисфонія, ринолалія. 5. Дефекти мовлення, пов'язані з порушеннями темпоритму висловлювання (заїкання, брадилалія, тахілалія). 6. Дефекти вимовляння звуків (дизартрія, дислалія). 	19, 20 тиждень
21.	Тема 11. Прикладні аспекти психолінгвістики. Значення психолінгвістики при нейролінгвістичному програмуванні й автоматичному аналізі текстів, при вивченні проблем словесного маніпулювання особистістю. Судова психолінгвістика. Ідентифікація особистості на основі мовлення. Мова і гендер. Гендерлект – сукупність особливостей мовленнєвого стилю чоловіків і жінок. Прояв	Лекції, 8 год.	1, 19, Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції.	21, 22 тиждень

	мовленнєвого стилю на двох рівнях: мовленнєвої поведінки й мовлення. Основні особливості мовленнєвого стилю чоловіків і жінок. Можливість використання даних про жіноче й чоловіче мовлення для ідентифікації тексту, при спілкуванні з представниками різних груп, при розробці рекламних текстів різної адресації.				
22.	Тема 11. Прикладні аспекти психолінгвістики.	Практичні заняття, 8 год.	1, 19, Інтернет-ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Когнітивні спотворення (упередження), їх види. 2. Типології спілкування. 3. Співвідношення видів і рівнів комунікації. 4. Закони та правила спілкування. 5. Вербальні та невербальні компоненти спілкування. 6. Етикет мовленнєвого спілкування. 7. Транзактний аналіз Е.Берна. 8. «Вікно Овертона». 	21, 22 тиждень
23.	Тема 12. Інтерпретація смислів та моделі світу. Процес означування – центральний аспект системи взаємодії людини з навколишнім світом. Побудова людиною моделі навколишнього світу за допомогою знакової системи. Опис смислів за методом А. Вежбицької. Категоризація як процес стиснення різноманіття. Адекватність культур і вибору мовних засобів для вираження культурно значущих понять і відносин. Категоризація і схожість. Порушення у сфері встановлення подібності. Гештальти – розумові реалії. Життєвий досвід і категоризація. Категорія – розумова реалія, що має внутрішню структуру і відображає реалії об'єктивного світу.	Лекції, 8 год.	3, 9, 15	Опрацювати матеріали лекції.	23, 24 тиждень

24.	Тема 12. Інтерпретація смислів та моделі світу.	Практичні заняття, 6 год.	3, 9, 15	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інтелект і ментальні моделі світу. 2. Мова як метамова ментальної моделі. 3. Поняття компетентності і мудрості (за Е.Голдбергом). 4. Ментальна модель як адекватний або неадекватний інтерпретаційний фільтр. 5. Інтуїція як різновид ментальної моделі. 	23, 24 тиждень
25.	МКР. Залік	(онлайн-тест) 2 год.			25 тиждень
РАЗОМ:		96 годин			